

Ressenya a Gassulla d'Ursino, Carles, Poesia festiva. A cura de Vicent Josep Escartí. Institució Alfons el Magnànim. Biblioteca d'Autors Valencians. 2015, 223 pp. ISBN: 978-84-7822-67-95

Arantxa LLÀCER MARTORELL¹

Carles Gassulla d'Ursino (1674-1745) fou un poeta i dramaturg nascut a Morella, ben considerat entre els seus coetanis però poc reconegut pels estudis contemporanis. Provenient d'una família benestant que li va permetre accedir a una educació de qualitat, era fill de Josep Gassulla, el qual havia estat secretari de la vila de Morella, i d'Antònia Martí d'Ursino, presumptament d'origen noble. Seguint les petjades de son pare, doctor en dret i que podria haver ocupat les càtedres d'Ossa i València, Carles Gassulla d'Ursino va arribar a ser doctor en lleis per la Universitat de València i fou nomenat regidor perpetu de Morella a càrrec de les autoritats borbòniques després de la batalla d'Almansa; aquest nomenament li ha valgut que alguns investigadors el consideraren partidari de Felip V, plantejament fàcil de desmentir a través de la documentació que es conserva i de l'estudi d'alguns dels seus poemes.

Així, un jove Carles Gassulla d'Ursino en la seua etapa d'estudiant va publicar l'obra *El amor más peregrino*, una comèdia impresa a València el 1698 i que prèviament havia estat representada a Morella el 1696. De la seua producció versada, algunes composicions arriben a la impremta i d'altres van romandre manuscrites, de manera que algunes d'elles es consideren, ara com ara, perdudes; alhora, també va elaborar, almenys per les dades actuals, un tom amb cinc comèdies. Com destaca el curador de la present edició, Vicent Josep Escartí, estem davant un personatge que a més d'ocupar-se de l'activitat militar del seu moment i del govern municipal, es va esforçar a realitzar una obra literària d'un gruix gens menyspreable, amb composicions en català i en castellà majoritàriament, però també amb versos en francès, llatí, portugués o italià. Algunes de les obres manuscrites de l'autor van estar copiades a mans del seu germà, Pasqual Gassulla, tot i que un testimoni esmenta que poc després de 1840 aquests volums es van perdre en ser abandonada la casa on es conservaven.

La tasca de l'investigador Vicent Josep Escartí en l'obra que ressenyem, el qual compta amb una reconeguda trajectòria dins l'edició de textos medievals i

¹ Universitat de València. E-mail: arantxallacer@gmail.com

moderns, ha seguit una doble línia de recerca: d'una banda aporta un estudi complet i exhaustiu al voltant de Carles Gassulla d'Ursino i, d'una altra banda, posa a disposició del lector l'edició de les composicions en català que s'integren dins el manuscrit del *Pensil celeste de flores*, l'únic manuscrit que recull part de la producció de Gassulla d'Ursino, el qual es conserva a l'Arxiu Arxiprestal de Morella i que compta amb més de dues-centes composicions. En l'apartat introductori Escartí recupera algunes de les dades que altres investigadors han aportat sobre Gassulla com ara Ferrer, Dolz o Querol, a més de la informació de primera mà que Escartí hi aporta. La intenció del curador queda clara des de la primera línia introductòria: recuperar la figura de Carles Gassulla d'Ursino i la seua producció, i ajudar a completar la panoràmica d'autors valencians de la primera meitat del segle xviii.

És per aquest motiu que ofereix, just a continuació, l'edició de les composicions en valencià de l'obra just fa un moment referida, mitjançant una edició pensada per a un públic general, amb una regularització de les grafies i optant per prescindir de l'aparat o notes a peu de pàgina, de manera que afavoreix així la lectura de les composicions a mans d'un receptor poc especialitzat en la matèria. No obstant, per tal de substituir aquest aparat o notes explicatives, aporta un Glossari on es defineixen tots aquells mots dels poemes que poden presentar alguna mena de problema per a l'òptima comprensió.

Basant-se en aquest objectiu d'acostar Gassulla al lector, l'obra *Poesia festiva*, s'estructura en tres blocs: en primer lloc, i com ja hem esmentat, trobem un apartat introductori que aporta dades sobre l'autor des d'una perspectiva biogràfica però també sobre la seua producció escrita. Escartí s'hi refereix al manuscrit al qual ja hem fet referència adés, el *Pensil celeste de flores*, del qual provenen les composicions en català editades en aquesta ocasió, i també reserva unes pàgines per tal de tractar el teatre i la poesia a mans de l'autor que ens ocupa; just a continuació aporta la bibliografia emprada en la redacció de la introducció.

En segon lloc, trobem els criteris d'edició escollits pel curador, que s'apliquen a les vint-i-dos composicions en català de Gassulla d'Ursino, disposades just a continuació dels criteris. Per tal de completar l'edició, s'hi aporten tres textos a mode d'apèndix documental: una lloa sobre la conquesta de Morella, la dedicatòria del *Pensil celeste de flores* i el pròleg al lector d'aquesta mateixa obra. Finalment, i com ja havíem avançat, un glossari de noms per tal d'ajudar a la comprensió del text.

Com esmenta l'editor a la introducció, Gassulla d'Ursino va ser un autor vinculat a un entorn i un públic populars, que va fer servir el català o el castellà segons a qui s'adreçava i el registre que feia servir, de manera que demostra un control sobre la seua producció remarcable. Si bé són moltes més les composicions en castellà les que ens han pervingut i aquestes segueixen una estètica més barroca, la seua producció en la nostra llengua acusa d'una major senzillesa i sovint opta per les solucions lingüístiques més populars i vives del moment, de manera que ens serveix per veure a través de l'autor el seu entorn i el contacte amb altres escriptors de nòmina catalanòfila com Pere Jacint Morlà o Llorenç Mateu i Sanç. En canvi, quan està pensant en imprimir part de la seua obra o bé té en ment una voluntat més aristocratitzant, optarà sens dubte pel castellà; a més, no hem d'oblidar les conseqüències que va tindre per a la nostra llengua la implantació del Decret de Nova Planta el 1707.

Més enllà de la llengua de les composicions, Gassulla d'Ursino va escriure textos adscrits a una diversitat de gèneres ben interessants: trobem entre la seua producció en vers una gran quantitat de lloes religioses o civils, gojos adreçats a diferents poblacions, villancets vinculats a diverses festivitats religioses o els diàlegs, unes peces de millor qualitat respecte de la resta de la seua producció i que compten amb un to teatral, hereus de la tradició encetada pels col·loquis d'autors del renom de Morlà, per exemple. Tot i la varietat pel que fa al gènere, moltes de les composicions de Gassulla que ens han pervingut tenen com a motiu central la quotidianitat, sobretot pel que fa als villancets: com que l'autor estava pensant en un consumidor popular, desenvolupen aquests motius pretesament, cercant l'acceptació de la majoria del poble. D'entre els poemes que trobem a *Poesia festiva* està, per exemple, una lloa a Sant Vicent que fa referència a alguns dels miracles que s'atorgaven popularment al Sant o diverses composicions pensades per ser recitades la nit de Nadal.

Respecte de l'edició, el curador opta per conservar la numeració de les composicions així com estan disposades en el manuscrit de l'Arxiu Arxiprestal de Morella, sense dur a terme cap agrupació temàtica o de gènere, de manera que respecta l'ordre com les trobaríem si consultarem l'obra manuscrita. Pel que fa als criteris d'edició emprats, duu a terme una modernització gràfica tant en les composicions en català com en els tres textos annexats, escrits en castellà. Per tal de fer més fàcil la lectura, ens presenta els poemes sense cap mena de nota, més enllà d'alguns casos molt concrets en què introdueix alguna nota a peu de pàgina per a aclarir algunes expressions o per a contextualitzar la composició si escau, de manera que afavoreix una lectura àgil i clara. Però, i com ja hem esmentat, tot i no dur a terme l'anotació del text sí ofereix un llistat

de paraules definides i acompanyades de la font d'on extrau la definició amb la intenció de recolzar la lectura i per a mostrar, al mateix temps, l'origen popular de molts dels termes utilitzats per Gassulla d'Ursino en la redacció de la seua poesia catalana.

Per tant, l'estudi i l'edició de les poesies en català de Gassulla d'Ursino que Vicent Josep Escartí ofereix en aquest llibre suposa, a hores d'ara, un gran pas en la recuperació d'un autor important en la societat valenciana del segle xviii i aporta, a més, una peça cabdal per tal de conèixer l'entramat d'autors que van conformar aquest període i els corrents estètics que seguien. La relació entre la producció festiva de l'autor i la seua presència en la societat del seu temps justifiquen amb escreix l'edició d'aquestes composicions que, a més, ens permeten acostar-nos a la nostra llengua en el període de l'Edat Moderna, així com descobrir el model social i els interessos de la població d'aquell moment. Aquesta és, al nostre parer, una obra que aporta informacions ben importants des de perspectives diverses, incentivant els especialistes a seguir en la recerca dels nostres autors, alguns dels quals han restat fins ara menystinguts, i posant a disposició del lector general una producció poètica interessant, divertida i útil per a acostar-nos a les nostres arrels.